

Inventarisatie weidevogel-
gebieden **Zuidwest-** en
Noordoost-Overijssel 2022 en **10**
weidevogelmeetnethokken

Willem van Manen

Sovon-rapport 2022/102

Inventarisatie weidevogelgebieden Zuidwest- en Noordoost-Overijssel 2022 en 10 weidevogelmeetnethokken

Willem van Manen

Sovon-rapport 2022/102
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van Provincie
Overijssel

Colofon

© Sovon 2022

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Provincie Overijssel

Wijze van citeren: van Manen W. 2022. Inventarisatie weidevogelgebieden Zuidwest- en Noordoost-Overijssel 2022 en 10 weidevogelmeetnetthokken. Sovon-rapport 2022/102. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

ISSN-nummer: 2212 5027

Inhoud

Samenvatting.....	2
1. Inleiding.....	3
2. Onderzochte gebieden.....	4
2.1. Tien meetnetproefvlakken.....	4
2.2. Gebieden open grasland weidevogelbeheer en open akkergebied	4
3. Werkwijze.....	6
3.1. Veldwerk	6
3.2. Verwerking van de gegevens	7
3.3. Omstandigheden.....	7
4. Resultaten.....	8
4.1. Aantallen en dichtheden in de onderzoeksgebieden	8
4.2. Trends in de meetnetgebieden	9
4.3. Aantalontwikkeling in open grasland weidevogelbeheer en open akker gebieden	12
4.4. Reproductie van Grutto, Wulp en Tureluur	13
5. Evaluatie.....	15
6. Literatuur	16
Bijlage 1. Aantallen per soort per jaar in de meetnetgebieden	17
Bijlage 2. Verspreidingskaarten open grasland weidevogelbeheer en open akker gebieden.....	20

Samenvatting

In het voorjaar van 2022 zijn in de provincie Overijssel gegevens van weide- en akkervogels verzameld in tien vaste meetnetgebieden (718,9 ha) en in zes grotere gebieden (samen 2856,4 ha) die in het Natuurbeheerplan Overijssel zijn begrensd als “open grasland weidevogelbeheer” (Overtoom, Bolwerkswelden, Fliermaten, Okkenbroek-Dijkerhoek en Beerzerveld-Vroomshoop) en “open akkergebied”(Westerhaar-Oost). Deze gebieden worden kansrijk geacht voor weidevogels en hier zijn subsidies mogelijk voor agrarisch natuurbeheer.

Aan alle gebieden zijn tussen begin april en eind mei vijf integrale bezoeken gebracht, waarbij 14 soorten van open gebied werden gekarteerd. In twee gebieden (Beerzerveld-Vroomshoop en Westerhaar-Oost) zijn extra bezoeken gebracht om het voorkomen van Patrijs vast te leggen.

In de meetnetgebieden was in 2015-2022 de trend van Krakeend, Slobeend, Zomertaling, Graspieper en Gele Kwikstaart positief, de aantallen van de overige soorten fluctueerden. In de overige gebieden waarvan eerdere gegevens beschikbaar waren, werden zowel (sterke) afnames als toenames vastgesteld. Een deel van deze gebieden is niet alleen kansrijk, maar ook nu al waardevol voor de beoogde soorten. Met name Beerzerveld- Vroomshoop sprong er in dat opzicht gunstig uit.

Het broedsucces van Grutto, Wulp en Tureluur was, gemeten naar het aandeel alarmerende paren tijdens de laatste bezoeken, te laag om de populaties stabiel te laten zijn.

Met name in gebiedsdelen met veel akkerland waren Gele Kwikstaarten talrijk en bovendien toegenomen ten opzichte van eerdere karteringen (Dijkerhoek, 1 juni 2022, Jesse Keijzer).

1. Inleiding

Een deel van de open gebieden in Overijssel zijn van belang voor de Nederlandse weidevogelpopulaties. Provincie Overijssel vindt het belangrijk om verspreiding en trends van deze soorten zo goed mogelijk te volgen en laat in het kader hiervan broedvogelinventarisaties uitvoeren in een meetnet van vaste proefvlakken en minder regelmatig in grotere gebieden. Hiervan is in het verleden verslag gedaan in Heinen (2009, 2012, 2013, 2015, 2017, 2019), Bunschoek (2020) en Van Manen (2021).

Om inzicht te krijgen in de effecten van weidevogelbeheer zijn sinds 2015 tien nieuwe proefvlakken aan het meetnet toegevoegd die jaarlijks worden geteld. In de helft van de gebieden zijn beheerovereenkomsten afgesloten en beheerinstrumenten ingezet (verder 'beheergebieden' genoemd) en in de andere vijf is dat niet het geval. In dit rapport worden de resultaten van deze tien meetnetgebieden in 2022 besproken en vergeleken met die in voorgaande jaren.

Daarnaast zijn zes grotere gebieden onderzocht, die in het Natuurbeheerplan Overijssel zijn begrensd: vijf als "open grasland weidevogelbeheer" en één als "open akkergebied". Dit zijn gebieden die kansrijk zijn voor grasland en/of akkervogels en waar subsidies voor agrarisch natuurbeheer mogelijk zijn. Drie van deze gebieden zijn eerder onderzocht op het voorkomen van broedvogels en de aantalsontwikkeling wordt in dit rapport gepresenteerd. Daarnaast zijn tijdens de laatste ronde alarmerende paren van Grutto, Wulp en Tureluur geteld, om een indruk te krijgen van het broedsucces.

De tellingen werden uitgevoerd door Piet Schermerhorn, Jesse Keijzer en Symen Deuzeman. Contactpersoon bij de provincie Overijssel was Obe Brandsma. Obe Brandsma, Piet Bremer, Piet Schermerhorn en collega Jacintha van Dijk van Sovon becommentarieerden een eerdere versie van dit rapport, waarvoor dank.

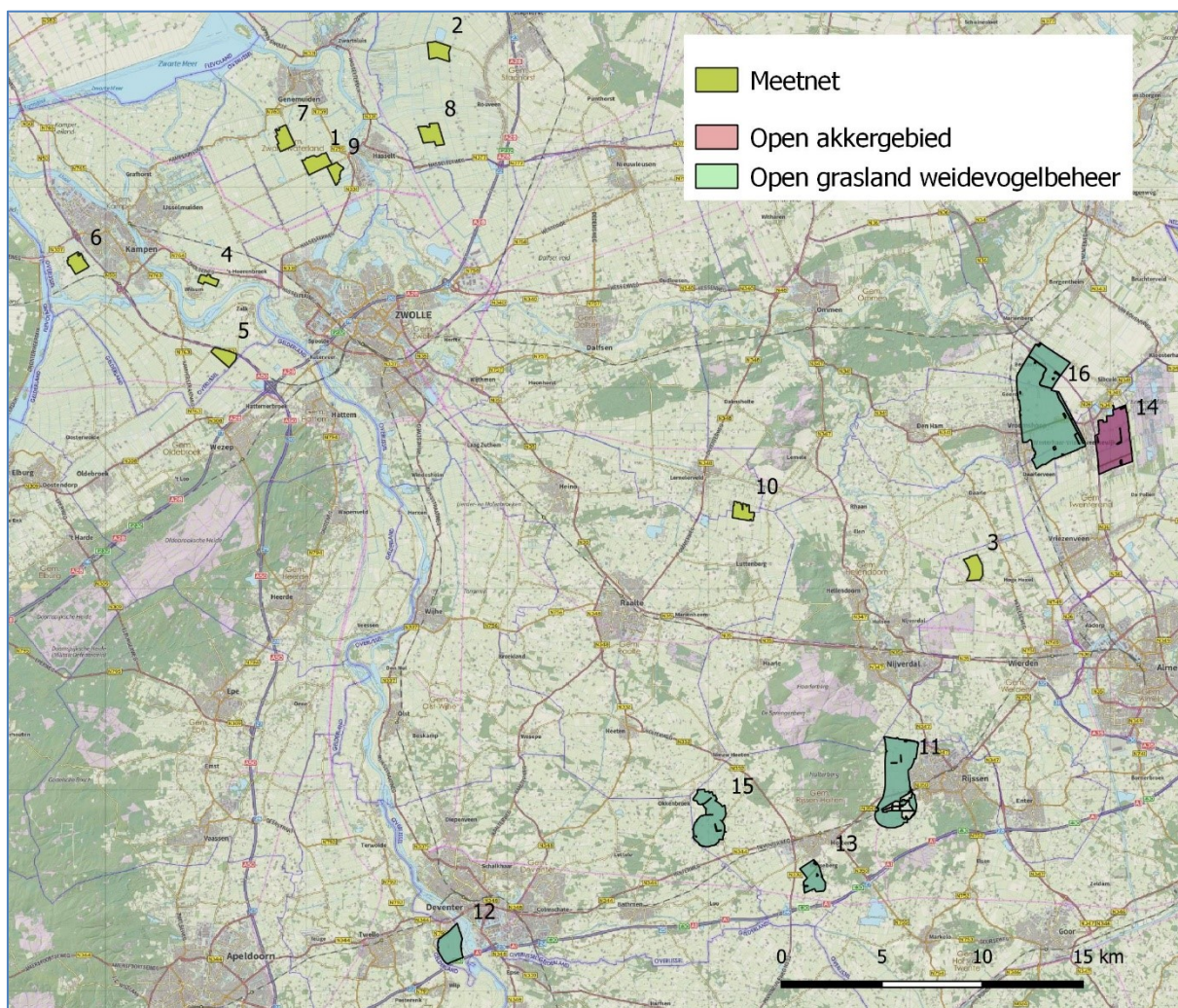

Ook Kieviten hebben moeite om jongen groot te krijgen, maar dit vrijwel vliegvlugge jong heeft het gered (Overtoom, 22 juni 2022, Jesse Keijzer).

2. Onderzochte gebieden

2.1. Tien meetnetproefvlakken

De tien meetnetproefvlakken liggen meest in het noordwesten van de provincie (figuur 1), waarbij de verspreiding van de vlakken met relatief veel agrarisch natuurbeheer niet wezenlijk verschilt van de ligging van de referentieproefvlakken met geen of weinig agrarisch natuurbeheer. In alle meetnetproefvlakken, ook in de twee proefvlakken die meer naar het oosten liggen, is de oppervlakte grasland aanzienlijk groter dan de oppervlakte akker. De gezamenlijke oppervlakte van de tien gekarteerde meetnetproefvlakken bedraagt 718,9 ha.

Figuur 1. Ligging van de in 2022 gekarteerde meetnetproefvlakken en de gebieden “open grasland weidevogelbeheer” en open akkergebied. Nummers corresponderen met de nummering in tabel 1.

2.2. Gebieden open grasland weidevogelbeheer en open akkergebied

Van de gebieden “open grasland weidevogelbeheer” ligt de Bolwerkswelden in het IJsseldal en bestaat uit een mix van grasland en akkers, met verspreid enkele boerderijen. Ossenbroek-Dijkerhoek, Fliermaten en Overtoom liggen aan de voet van de Sallandse Heuvelrug. Deze gebieden bestaan uit een mix van grasland en akkers. In Fliermaten en Overtoom is er sprake van bebouwing langs de rand, Overtoom grenst zelfs voor een deel aan de bebouwing van Rijssen. In Ossendijk-Dijkerhoek liggen met name in het zuidelijk deel ook boerderijen binnenin het gebied. Beerzerveld-Vroomshoop is een hoogveenontginning, evenals het “open akkergebied” Westerhaar-Oost. Deze gebieden bestaan eveneens uit een mix van akker- en grasland en worden doorsneden met een parallel wegenpatroon,

waaraan verspreide boerderijen liggen. De gezamenlijke oppervlakte van de gekarteerde kansrijke gebieden bedraagt 2856,4 ha. Bolwerksweiden en Fliermaten zijn kansrijk voor soorten als Grutto, Wulp en Tureluur. Okkenbroek-Dijkerhoek, Overtoom, Beerzerveld- Vroomshoop en Westerhaar-Oost zijn kansrijk voor Kievit.

Tabel 1. De in 2022 onderzochte gebieden, waarbij de nummering correspondeert met de nummers op de kaart. Gebieden voor soorten van open grasland zijn in geval van (A) kansrijk voor Grutto, Tureluur en Wulp en (B) voor Kievit.

Indeling	Nummer	Gebiedsnaam	Opp. ha	Type
Meetnet	1	Jutjesriet	91,7	Referentie
Meetnet	2	Veerslootlanden	83,6	Referentie
Meetnet	3	Hexelse Flier	83,6	Referentie
Meetnet	4	Wilsum	35,9	Referentie
Meetnet	5	Pld. Laag Zalk	65,5	Referentie
Meetnet	6	Buiten Zeeburg	67,8	Beheer
Meetnet	7	Bakkerslag	76,0	Beheer
Meetnet	8	Zuideindigerslag	95,4	Beheer
Meetnet	9	Boven Jutjesriet noord	47,7	Beheer
Meetnet	10	Het Schanenbroek	71,9	Beheer
Open grasland (B)	11	Overtoom	569,7	
Open grasland (A)	12	Bolwerksweiden	165,8	
Open grasland (A)	13	Fliermaten	127,0	
Open akker (B)	14	Westerhaar-Oost	435,6	
Open grasland (B)	15	Okkenbroek-Dijkerhoek	319,5	
Open grasland (B)	16	Beerzerveld-Vroomshoop	1238,8	

Fliermaten (1 juni 2022, Jesse Keijzer).

3. Werkwijze

3.1. Veldwerk

Aan alle gebieden zijn vijf bezoeken gebracht tussen de laatste dagen van maart en de eerste van juni 2022 volgens het schema in tabel 2. De terreinen werden zowel lopend als fietsend afgewerkt, waar mogelijk vanaf wegen en paden, maar wanneer nodig door het maken van door- of insteken. De te karteren soorten (tabel 2) kunnen alle de gehele dag door worden gekarteerd, met name wanneer door het terrein wordt gelopen. In de gebieden Beerzerveld-Vroomshoop en Westerhaar-Oost zijn bezoeken in ochtend- en/of avondschemer gebracht voor het karteren van Patrijzen.

Bij het inventariseren is de karteringsmethode toegepast, gebaseerd op de door Sovon ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project (BMP)-methode (Vergeer *et al.* 2016). De werkwijze was gericht op het registreren van zang, balts en overige waarnemingen, waarbij veel aandacht uitging naar uitsluitende (gelijktijdige) waarnemingen en het verzamelen van informatie over broedzekerheid.

Waarnemingen van alarmerende vogels/paren, vogels met afleidingsgedrag en zichtwaarnemingen van paren met jongen (respectievelijk Sovon-broedcodes 7, 10 en 12) tijdens de laatste telronde zijn gebruikt om een indruk te krijgen van het broedsucces.

De karteringen zijn uitgevoerd door Piet Schermerhorn (gebieden 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 12, 14 en 16), Jesse Keijzer (11, 13 en 15) en Symen Deuzeman (5 en 6).

Tabel 2. Bezoekschema van het weidevogelmeetnet Overijssel en overzicht van de te karteren soorten.

Ronde	Periode	Te karteren soorten	
1	01-12 april	Krakeend	Grutto
2	13-25 april	Slobeend	Wulp
3	26 april-08 mei	Zomertaling	Tureluur
4	09-20 mei	Kuifeend	Veldleeuwerik
5	21 mei-01 juni	Scholekster	Graspieper
		Kievit	Gele Kwikstaart
		Watersnip	Roodborsttapuit

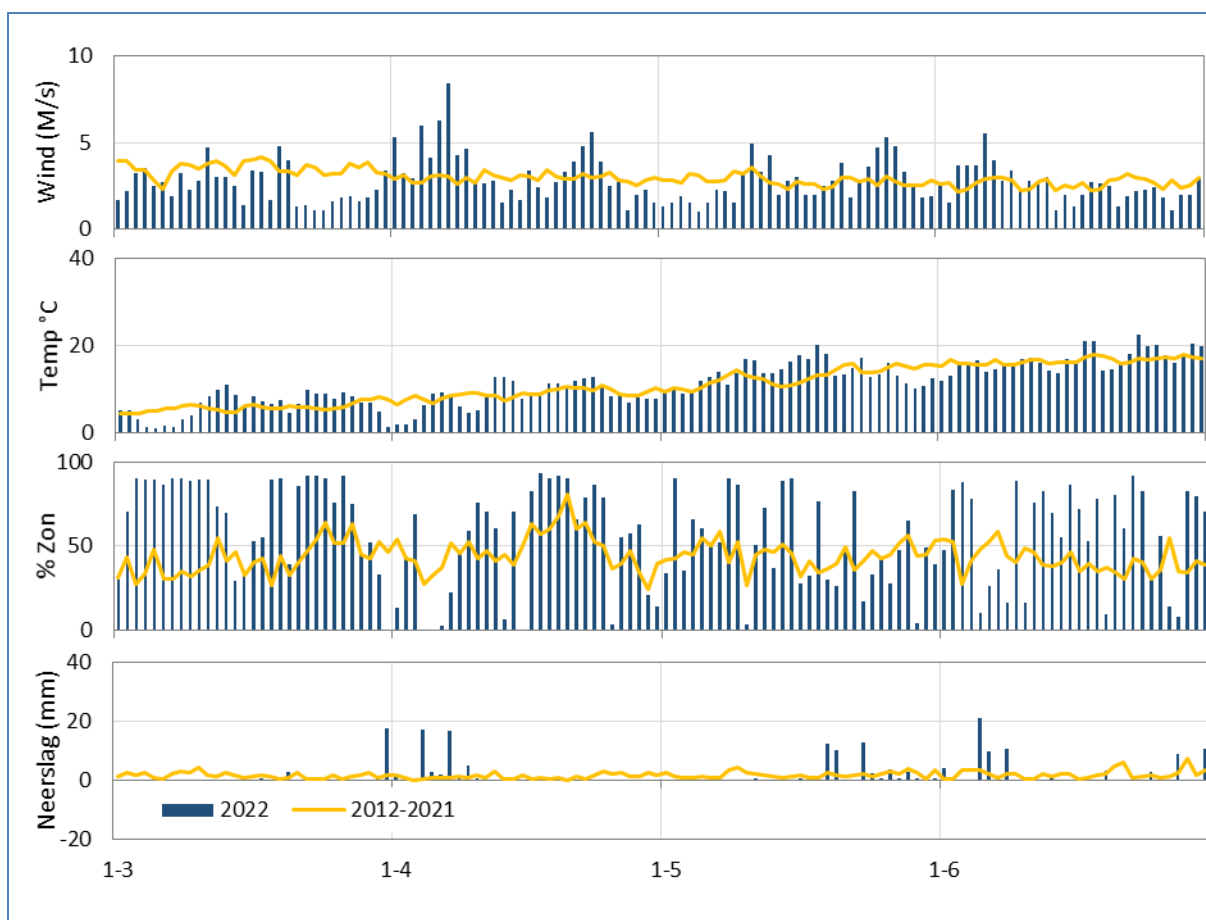
In Beerzerveld-Vroomshoop en Westerhaar-Oost zijn bezoeken in ochtend- en/of avondschemer gebracht voor het karteren van Patrijzen (Beerzerveld-Vroomshoop, 28 april 2022, Piet Schermerhorn).

3.2. Verwerking van de gegevens

In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd op een telefoon of tablet in de app Avimap, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode zijn vastgelegd, inclusief de door de waarnemer afgelegde route. Na afloop van elke telling werden de data doorgestuurd naar de server van Sovon. De waarnemingen zijn na afloop van het broedseizoen automatisch geclusterd tot territoria, waarbij gebruik is gemaakt van de BMP-criteria. Automatisch clusteren gaat in veel gevallen goed, maar resultaten moeten goed worden gecontroleerd vanwege mogelijke fouten bij invoer in het veld. De database is volgens een vaste routine zorgvuldig gecontroleerd op onzuiverheden.

3.3. Omstandigheden

De voorafgaande winter was zeer zacht, met alleen een korte vorstperiode in december 2021. Ook was de winter vrij nat, waardoor voorjaarswaterstanden in het algemeen hoog waren. Afgezien van enkele dagen met harde wind (figuur 2), was het voorjaar rustig, met gemiddeld een normale temperatuur, maar door de grote hoeveelheid zon voelde het overdag vaak zacht aan. Het regende maar op een paar dagen, en in combinatie met de natte winter leverde dit geen extreme droogte op. De omstandigheden voor inventarisatie waren in het algemeen goed.

Figuur 2. Gemiddelde windsnelheid, temperatuur, percentage zonschijn en hoeveelheid neerslag per dag in 2022 en in de periode 2012-2021 in Heino (Bron: KNMI).

4. Resultaten

4.1. Aantallen en dichtheden in de onderzoeksgebieden

Aantallen en dichtheden van de karteersoorten in 2022 staan vermeld in respectievelijk tabel 3 en 4.

Tabel 3. Aantallen per gebied vastgestelde broedvogels in de meetnetgebieden: 1-Jutjesriet, 2-Veerslootlanden, 3-Hexelse Flier, 4-Wilsum, 5-Pld. Laag Zalk, 6-Buiten Zeeburg, 7-Bakkerslag, 8-Zuideindigerslag, 9-Boven Jutjesriet Noord, 10-Het Schanenbroek, in Open grasland weidevogelbeheer: 11-Overtoom, 12-Bolwerkswieden, 13-Fliermaten, 15-Okkenbroek-Dijkerhoek en 16-Beerzerveld-Vroomshoop en in Open akkergebied: 14-Westerhaar-Oost. De Patrijs is alleen in gebied 14 en 16 gericht onderzocht.

Soort	Referentie					Beheer					Overige gebieden						Totaal
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Krakeend	2	2	0	2	2	4	1	2	5	0	2	3	0	0	1	0	26
Zomertaling	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Slobeend	3	0	0	0	0	0	0	1	9	0	0	0	0	0	0	0	13
Kuifeend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	3
Patrijs	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	15	20
Scholekster	1	1	0	0	0	0	2	0	2	1	5	4	0	0	2	24	42
Kievit	5	2	4	10	2	5	4	6	18	21	49	6	28	49	31	200	440
Watersnip	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Grutto	7	0	0	0	0	0	15	0	18	14	0	3	2	0	7	9	75
Wulp	2	3	0	0	2	0	3	6	1	1	4	0	2	4	3	20	51
Tureluur	1	1	0	0	0	0	5	2	7	4	1	4	0	0	5	7	37
Veldleeuwerik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	1	7	2	44	60
Graspieper	2	4	6	5	4	2	5	6	4	7	4	10	3	0	1	18	81
Gele Kwikstaart	1	0	0	0	5	2	0	1	10	16	12	31	8	11	23	114	234
Roodborsttapuit	0	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	11	19

Tabel 4. Dichtheden (N/100 ha) van gekarteerde soorten in de onderzochte gebieden (voor overzicht van de gebieden zie tabel 1 of bovenschrijft tabel 3).

Soort	Referentie					Beheer					Overige gebieden					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Krakeend	2.2	2.4	-	5.6	3.1	5.9	1.3	2.1	10.5	-	0.4	1.8	-	-	0.3	-
Zomertaling	1.1	-	-	-	-	-	-	-	2.1	-	-	-	-	-	-	-
Slobeend	3.3	-	-	-	-	-	-	1.0	18.9	-	-	-	-	-	-	-
Kuifeend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.8	-	-	0.2
Patrijs	-	-	1.2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.6	0.5	-	1.2
Scholekster	1.1	1.2	-	-	-	-	2.6	-	4.2	1.4	0.9	2.4	-	-	0.6	1.9
Kievit	5.5	2.4	4.8	27.9	3.1	7.4	5.3	6.3	37.8	29.2	8.6	3.6	22.0	11.3	9.7	16.1
Watersnip	-	-	-	-	-	-	-	-	2.1	-	-	-	-	-	-	-
Grutto	7.6	-	-	-	-	-	19.7	-	37.8	19.5	-	1.8	1.6	-	2.2	0.7
Wulp	2.2	3.6	-	-	3.1	-	3.9	6.3	2.1	1.4	0.7	-	1.6	0.9	0.9	1.6
Tureluur	1.1	1.2	-	-	-	-	6.6	2.1	14.7	5.6	0.2	2.4	-	-	1.6	0.6
Veldleeuwerik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.6	0.8	1.6	0.6	3.6
Graspieper	2.2	4.8	7.2	13.9	6.1	3.0	6.6	6.3	8.4	9.7	0.7	6.0	2.4	-	0.3	1.5
Gele Kwikstaart	1.1	-	-	-	7.6	3.0	-	1.0	21.0	22.3	2.1	18.7	6.3	2.5	7.2	9.2
Roodborsttapuit	-	1.2	4.8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.7	-	0.9

Meetnethokken

De hoogste dichtheden van kritische soorten van nattere graslanden als Grutto, Tureluur, Zomertaling en Slobeend zijn gevonden in de gebieden met agrarisch natuurbeheer. Drogere soorten als Scholekster

en Wulp waren in vrijwel alle gebieden schaars, maar kwamen ook relatief meer voor in de gebieden met agrarisch natuurbeheer. Kieviten werden in alle gebieden vastgesteld, weliswaar in sterk wisselende dichtheden, die met name in de kleinere meetnetgebieden deels kunnen berusten op toeval, vanwege de aanwezigheid van enkele geschikte akkers. Gemiddeld was de dichtheid van de Kievit hoger in de beheer- dan in de referentiemeethokken en hetzelfde geldt voor Graspieper. Gele Kwikstaarten waren schaars in de meeste meetnetgebieden in het laagveengebied in Noordwest-Overijssel. Er waren echter uitzonderingen, zoals in Boven Jutjesriet Noord.

Weidevogelgebieden

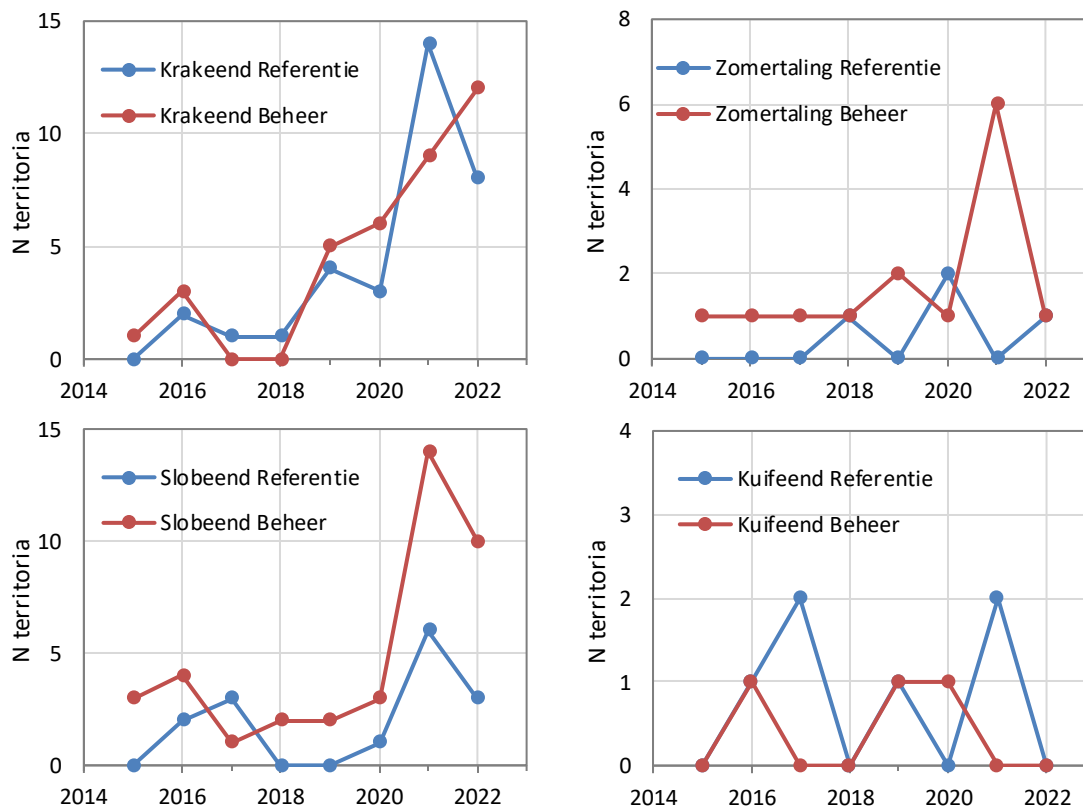
In de weidevogelgebieden werden soms wel redelijk aantallen (maar lage dichtheden) Grutto's aangetroffen, maar vooral sterk geconcentreerd, zoals het geval in Het Schanenbroek, Fliermaten, Okkenbroek-Dijkerhoek en Beerzerveld-Vroomshoop. Een concentratie van elf paren in Overtoom blijft in de tabellen buiten beeld, omdat het natuurontwikkelingsgebied waarin deze paren huisden, ingesloten ligt in het telgebied, maar buiten de opdracht viel. Ook de eenden, Wulp, Scholekster en Tureluur waren schaars in alle weidevogelgebieden. Veldleeuweriken waren zeldzaam in deze gebieden, al waren ze minder schaars in Bolwerksweiden en Beerzerveld-Vroomshoop.

Roodborsttapuiten werden vooral in de oostelijke en drogere proefvlakken aangetroffen en het voorkomen correleerde aardig met dat van Patrijs, die in beide gebieden werd vastgesteld waar speciaal is gezocht naar de soort. Een onverwacht hoge dichtheid van de Patrijs is vastgesteld in Fliermaten, temeer daar er in dat gebied niet speciaal naar is gezocht.

Lokaal werden grote dichtheden van Gele Kwikstaarten gevonden in Bolwerksweiden in het IJsseldal. Verder traden merkwaardige verschillen op, zoals de hoge dichtheid in Beerzerveld Vroomshoop en de vrij lage dichtheid in het naastgelegen Westerhaar-Oost. Ook binnen gebieden konden sterke concentraties optreden, zoals het geval in Okkenbroek-Dijkerveld, waar tien van de 23 paren op enkele aangrenzende akkers huisden.

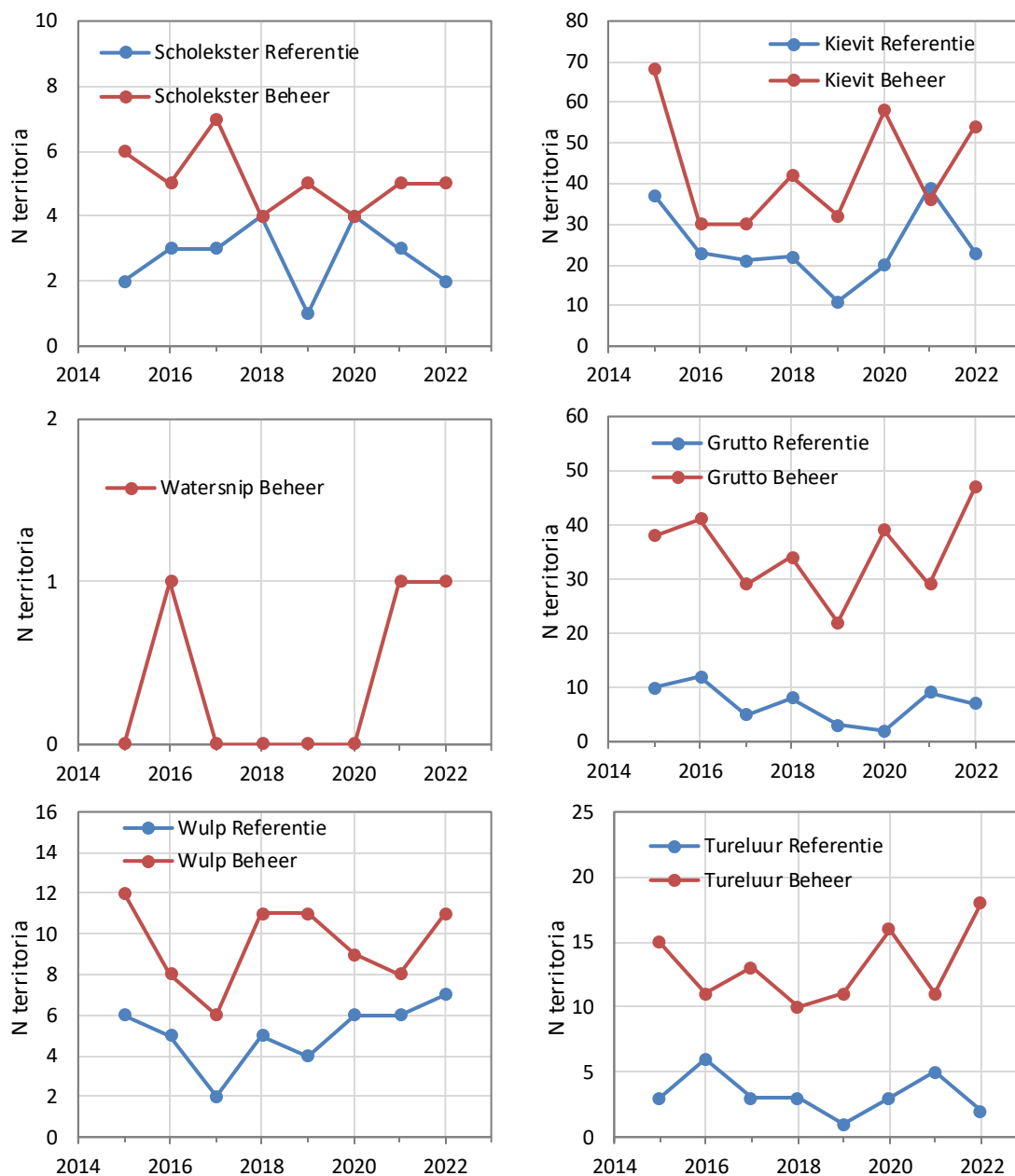
4.2. Trends in de meetnetgebieden

In de figuren in deze paragraaf zijn de jaarlijkse aantallen gevonden territoria in de vijf gebieden met (beheer)- en zonder (referentie) agrarisch natuurbeheer weergegeven. De oppervlakte van de beheergebieden (358,7 ha) is vrijwel gelijk aan die van de referentiegebieden (360,3 ha), waardoor de getallen tevens een goede indicatie geven voor de dichtheden.

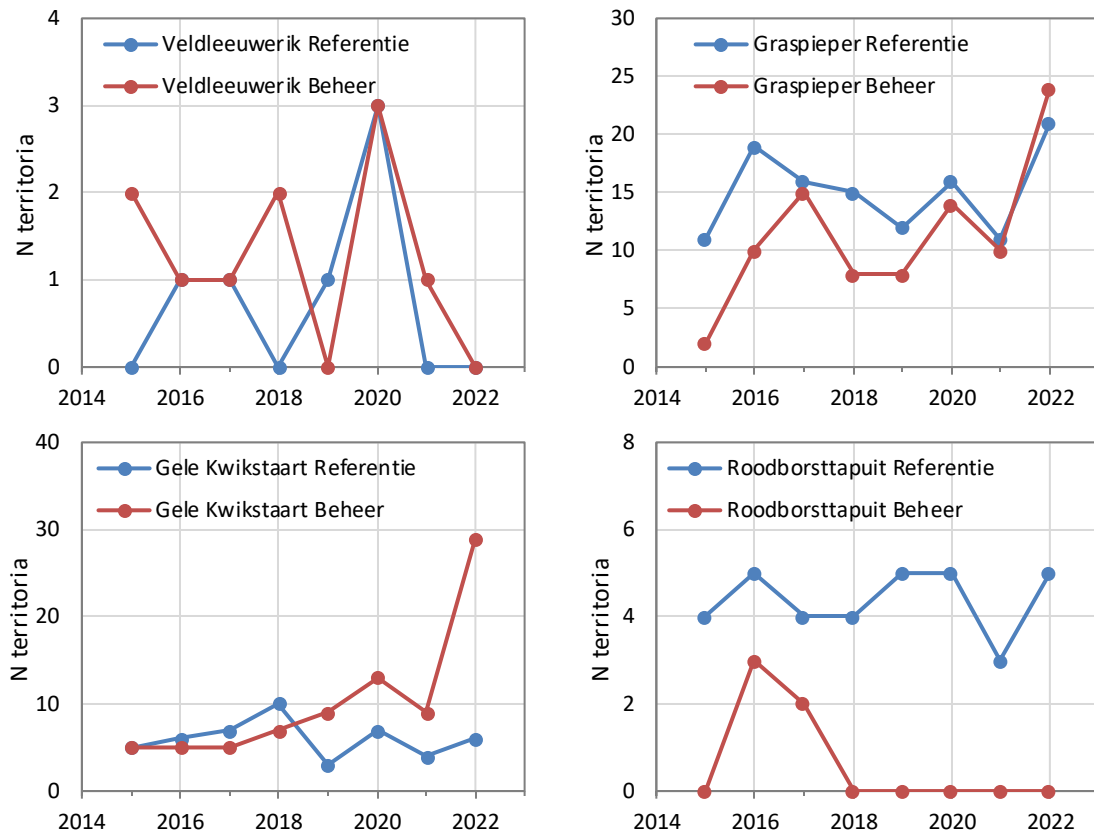
Figuur 3. Aantalsontwikkeling van eenden in de referentie- en beheerproefvlakken in 2015-2022.

Met uitzondering van Kuifeend (geen trend, mogelijk vanwege kleine steekproef) namen de onderzochte eendsoorten toe (figuur 3). Dat gebeurde in zowel de beheer- als referentiegebieden en nagenoeg in dezelfde mate, de uitschieters daargelaten.

Figuur 4. Aantalsverloop van steltlopers in de referentie- en beheerproefvlakken in 2015-2022. Watersnippen werden in deze periode niet aangetroffen in de referentiegebieden.

Bij alle soorten steltlopers is over de periode 2015-2022 geen duidelijke trend waarneembaar (figuur 4). Wel waren bij Kievit, Grutto en Tureluur de aantallen in beheersgebieden groter dan in het voorafgaande jaar en waren ze in de referentiegebieden juist kleiner. Aangezien het een ontwikkeling is van het ene op het andere jaar, kan ze op toeval berusten.

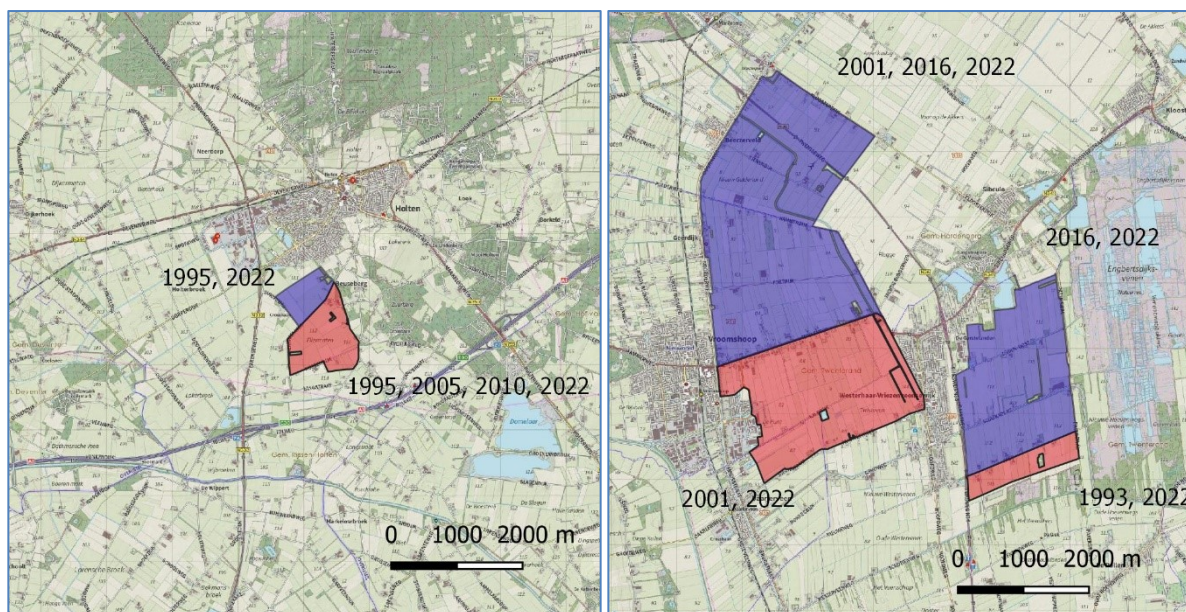

Figuur 5. Trends van zangvogels van open gebied in beheer- en referentieproefvlakken in 2015-2022.

Van Veldleeuwerik en Roodborsttapuit is de steekproef erg klein (figuur 5) en de trend is onzeker. Wel was 2022 het eerste jaar waarin er geen enkele Veldleeuwerik werd aangetroffen in de jaarlijks onderzochte gebieden. Graspieper en Gele Kwikstaart namen toe gedurende de onderzoeksperiode. De sterke toename in beheergebieden van de Gele Kwikstaart is opmerkelijk en komt voor een groot deel op conto van Het Schanenbroek, waar de aantallen toenamen van twee naar 16, echter ook in alle andere gebieden werden iets meer territoria aangetroffen dan in 2021.

4.3. Aantalsontwikkeling in open grasland weidevogelbeheer en open akker gebieden

Oude gegevens van Fliermaten, Beerzerveld-Vroomshoop en Westerhaar-Oost komen uit de database van de provincie Overijssel. Het betreft een GIS-bestand met alleen de territoriumlocaties, dus niet met de begrenzing van de kartering in het betreffende jaar. De begrenzing die voor deze paragraaf is aangehouden, is afgeleid uit de verspreiding van de stippen (figuur 6).

Figuur 6. Verdeling van Fliermaten, Beerzerveld Vroomshoop en Westerhaar-Oost in een noordelijk (blauw) en zuidelijk (rood) deel. De jaren waarin de delen vlakdekkend zijn gekarteerd staan bij elk gebied aangegeven.

Fliermaten

In de Fliermaten is het onzeker of in eerdere jaren specifiek naar Patrijzen is gekeken, maar op basis van de gegevens is de soort schaars, maar niet afgenomen sinds de jaren negentig (tabel 5). Scholeksters verdwenen er en het aantal Kieviten was constant in Noord, maar halveerde in Zuid. Grutto nam sterk af. Het aantal Wulpen, Tureluurs en Graspieper was laag en vertoont nauwelijks een trend sinds de jaren negentig. Het aantal Gele Kwikstaarten nam toe in zowel Noord als Zuid.

Tabel 5. Vastgestelde aantallen broedvogels in de Fliermaten Noord (38,8 ha) en Zuid (88,3 ha).

Fliermaten Noord			Fliermaten Zuid				
Soort	1995	2022	Soort	1995	2005	2010	2022
Kuifeend	0	1	Patrijs	0	1	0	0
Patrijs	0	2	Scholekster	5	1	1	0
Scholekster	3	0	Kievit	26	23	16	14
Kievit	15	14	Grutto	11	15	5	2
Graspieper	0	2	Wulp	3	2	2	2
Gele Kwikstaart	0	3	Tureluur	0	1	2	0
			Veldleeuwerik	2	0	0	1
			Graspieper	1	0	0	1
			Gele Kwikstaart	0	2	2	5

Beerzerveld-Vroomshoop

Ook in Beerzerveld-Vroomshoop is niet zeker met welke inspanning in het verleden is gekeken naar Patrijzen. De gevonden aantallen zijn in 2022 in elk geval beduidend hoger dan in de eerdere jaren (tabel 6). Mogelijk profiteren zij van de speciaal voor deze soort aangelegd akkerranden. Scholeksters namen er sinds 2001 toe, wat in de landelijke context zeer bijzonder is. Kieviten zijn in 2001 niet gekarteerd, maar het aantal in Noord was in 2022 hoger dan in 2016. Grutto, nam af in Noord, maar toe in Zuid, waar ze zich hadden gevestigd in een groot perceel met een permanente plasdras-situatie. Wulp,

Tureluur, Graspieper, Gele Kwikstaart en Roodborsttapuit waren in 2022 zelfs beduidend talrijker dan in 2001 en 2016, wat bij de eerste drie soorten zeer bijzonder is te noemen. Veldleeuwerik nam af in het noordelijk deel, maar laat een enorme toename zien in Zuid.

Tabel 6. Vastgestelde aantallen broedvogels in Beerzerveld-Vroomshoop Noord (798,1 ha) en Zuid (440,8 ha).

Beerzerveld-Vroomshoop Noord				Beerzerveld-Vroomshoop Zuid		
Soort	2001	2016	2022	Soort	2001	2022
Patrijs	1	1	6	Kuifeend	0	2
Scholekster	8	13	15	Patrijs	0	9
Kievit	+	89	114	Scholekster	7	9
Grutto	8	13	2	Kievit	+	86
Wulp	0	2	12	Grutto	0	7
Tureluur	0	2	4	Wulp	1	8
Veldleeuwerik	5	31	21	Tureluur	0	3
Graspieper	2	24	12	Veldleeuwerik	2	23
Gele Kwikstaart	7	44	53	Graspieper	0	6
Roodborsttapuit	0	2	7	Gele Kwikstaart	9	61
				Roodborsttapuit	0	4

Westerhaar-Oost

De aantalsverschillen ten opzichte van 2016 sluiten in het noordelijk gedeelte van Westerhaar-Oost goed aan bij de veranderingen in Beerzerveld Vroomshoop. Tegen de algemeen geldende trend in, namen veel soorten er toe (tabel 7). In het zuidelijk deel zijn de veranderingen ten opzichte van 1993 in overeenstemming met de landelijke trend, met verdwijning van de meeste soorten en alleen een lichte toename bij Gele Kwikstaart en Roodborsttapuit.

Tabel 7. Vastgestelde aantallen broedvogels in Westerhaar-Oost Noord (372,1 ha) en Zuid (63,5 ha).

Westerhaar-Oost Noord			Westerhaar-Oost Zuid		
Soort	2016	2022	Soort	1993	2022
Patrijs	0	2	Patrijs	3	0
Scholekster	1	0	Scholekster	1	0
Kievit	22	49	Kievit	14	0
Wulp	2	4	Wulp	2	0
Veldleeuwerik	4	7	Veldleeuwerik	2	0
Graspieper	2	0	Gele Kwikstaart	0	1
Gele Kwikstaart	3	10	Roodborsttapuit	0	2
Roodborsttapuit	2	1			

4.4. Reproductie van Grutto, Wulp en Tureluur

Waarnemingen van alarmerende vogels/paren, vogels met afleidingsgedrag en zichtwaarnemingen van paren met jongen (respectievelijk Sovon-broedcodes 7, 10 en 12) tijdens de laatste telronde zijn gebruikt om een indruk te krijgen van het broedsucces van Grutto, Wulp en Tureluur. Een foutenmarge kan hierbij ontstaan doordat paren met jongen het proefvlak intrekken of verlaten, jongen tijdens de laatste ronde al vliegvlug waren en/of eieren nog niet uitgekomen waren. Daarnaast is het mogelijk dat paren na de telling hun jongen alsnog hebben verloren. Het aandeel paren dat alarmerend is aangetroffen in 2022 staat vermeld in tabel 8.

Tabel 8. Aantal territoria en aantal paren dat tijdens de laatste ronde alarmeerde bij Grutto, Tureluur en Wulp.

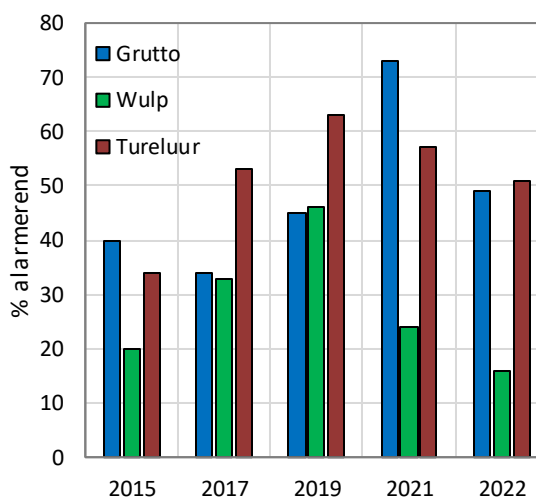
Gebied	Soort	Territoria	Alarm	%alarm
Meetnet	Grutto	54	29	54
	Tureluur	20	12	60
	Wulp	18	5	28
Open grasland kritische soorten	Grutto	5	2	40
	Tureluur	4	0	0
	Wulp	2	0	0
Open grasland niet-kritische soorten	Grutto	16	6	38
	Tureluur	13	7	54
	Wulp	31	3	10
Totaal	Grutto	75	37	49
	Tureluur	37	19	51
	Wulp	51	8	16

Voor 2011-2019 zijn de gegevens ontleend aan Heinen (2019), voor 2021 aan Van Manen (2021). In 2022 werden de gegevens uit alle geïnventariseerde gebieden gebruikt. Er zijn voor 2020 gegevens beschikbaar uit de jaarlijks getelde meetnetproefvlakken (Bunskoek 2020), maar deze steekproef is zeer klein en daarom niet opgenomen in dit overzicht.

Als standaard wordt recentelijk een grens gehanteerd van 65% succesvolle broedparen, waarboven de reproductie voldoende is voor het in stand houden van een populatie (Nijland *et al.* 2010). In deze context was de reproductie van de drie soorten in 2022 onder de maat (tabel 9). Tureluur en Grutto deden het in dit jaar met zo'n 50% nog redelijk goed, maar de Wulp zakte naar een verontrustend dieptepunt van 16% (figuur 7). Opmerkelijk is dat alle drie de soorten min of meer eenzelfde patroon vertonen van een aanvankelijke toename, gevolgd door recentelijke daling. Daarbij was de reproductie van Grutto het hoogst in 2021, van Wulp en Tureluur in 2019, waarbij wel moet worden bedacht dat waarden voor 2016, 2018 en 2020 ontbreken.

Tabel 9. Aantal onderzochte territoria van Grutto, Wulp en Tureluur en aantal territoria waarin, meestal op basis van alarm van oudervogels, de aanwezigheid van jongen is vastgesteld.

Soort	Jaar	Territoria	Alarm	% Alarm
Grutto	2015	105	42	40
	2017	90	31	34
	2019	70	31	45
	2021	138	99	73
	2022	75	37	49
Wulp	2015	20	4	20
	2017	21	7	33
	2019	28	13	46
	2021	38	9	24
	2022	51	8	16
Tureluur	2015	44	15	34
	2017	47	25	53
	2019	41	26	63
	2021	101	58	57
	2022	37	19	51

Figuur 7. Percentage alarmerende paren van Grutto, Wulp en Tureluur, gebaseerd op de getallen in tabel 8.

5. Evaluatie

Aantallen van met name steltlopers waren in 2022 binnen de meetnetgebieden met agrarisch natuurbeheer in het algemeen hoger dan in 2021. In de referentiegebieden was dat niet het geval. Het gaat hier om een stijging van het ene op het andere jaar, er is dus nog geen sprake van een trend.

In de Open grasland weidevogelgebieden waar het beheer is gericht op kritische soorten als Grutto, Wulp en Tureluur (Bolwerkswieden en Fliermaten), waren de dichtheden van deze soorten nauwelijks hoger dan in de andere open graslandgebieden. Ze waren lager dan in sommige meetnetproefvlakken, met name de beheergebieden. Voor de Fliermaten zijn ook oude telgegevens voorhanden, waaruit blijkt dat de Grutto er in de afgelopen decennia sterk is afgenomen en Wulp en Tureluur er altijd zeldzaam zijn geweest. Vergroten van populaties van deze soorten in deze gebieden heeft waarschijnlijk nogal wat voeten in de aarde.

In de Open graslanden waar beheer gericht is op met name kuikenoverleving bij Kievit (Overtoom, Okkenbroek-Dijkerhoek en Beerzerveld-Vroomshoop), waren de dichtheden van Kievit alleszins behoorlijk. Met uitzondering van Overtoom gold dit ook voor Veldleeuwerik. Beerzerveld-Vroomshoop sprong er verder uit vanwege een onverwacht aantal Patrijzen, maar ook geen onverdienstelijk aantal Scholeksters en Wulpen. Zeer opmerkelijk is dat de vastgestelde aantallen van veel soorten weidevogels in Beerzerveld-Vroomshoop en het noordelijk deel van Westerhaar-Oost groter waren dan tijdens karteringen in het verleden. Al deze soorten zijn in een groot deel van de provincie Overijssel juist sterk afgenomen (overzicht in Van Manen 2021).

In het open akkergebied Westerhaar-Oost werden vooral veel Kieviten vastgesteld. Van de andere soorten waren de dichtheden lager dan bijvoorbeeld het nabijgelegen Beerzerveld-Vroomshoop.

Het broedsucces (aandeel alarmerende paren tijdens de laatste bezoeken) van Wulp was lager dan in alle eerdere jaren waarin dit werd gemeten. Het broedsucces van Tureluur en Grutto was gemiddeld. Bezien over de jaren haalt geen van deze soorten de benodigde 65% voor het handhaven van een stabiele populatie.

De broedresultaten van de kwijnende populatie Wulpen zijn al lange tijd slecht (Overtoom, 1 juni 2022, Jesse Keijzer).

6. Literatuur

Bunskoek M. 2020. Weidevogelmeetnet Overijssel 2020 – Resultaten in 10 meetnetplots in de periode 2015 – 2020. Rapport 2020-05b. Bunskoek Natuurlijk, Punthorst.

Heinen M. A. 2009. Het Provinciaal Weidevogelmeetnet in Overijssel. De resultaten van 2009. Rapport 09-023. EcoGroen Advies, Zwolle.

Heinen M. A. 2012. Het Provinciaal Weidevogelmeetnet in Overijssel. De resultaten van 2011. Rapport 10-461. EcoGroen Advies, Zwolle.

Heinen M. A. 2013. Het Provinciaal Weidevogelmeetnet in Overijssel. De resultaten van 2013. Rapport 13-047. EcoGroen Advies, Zwolle.

Heinen M. A. 2015. Het Provinciaal Weidevogelmeetnet in Overijssel. De resultaten van 2015. Rapport 15-079. Ecogroen, Zwolle.

Heinen, M. A. 2017. Het Provinciaal Weidevogelmeetnet in Overijssel. De resultaten van 2017. Rapport 17-124. Ecogroen, Zwolle.

Heinen M. A. 2019. Het Provinciaal Weidevogelmeetnet in Overijssel. De resultaten van 2019. Rapport 19-071. Ecogroen, Zwolle.

van Manen W. 2021. Het Provinciaal weidevogelmeetnet in Overijssel in 2021. Sovon -rapport 2021/88. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Nijland F., Schekkerman H. & Teunissen W.A. 2010. Methodes monitoring weidevogels. Sovon-onderzoeksrapport 2010/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen

Vergeer J.W., van Dijk A.J., Boele A., van Bruggen J. & Hustings F. 2016. Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlage 1. Aantallen per soort per jaar in de meetnetgebieden

Veerslootlanden	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Krakeend	0	0	1	0	1	0	3	2
Zomertaling	0	0	0	0	0	1	0	0
Slobeend	0	0	0	0	0	0	1	0
Kuifeend	0	1	1	0	0	0	0	0
Scholekster	1	1	1	0	0	1	1	1
Kievit	7	1	0	1	2	2	6	2
Grutto	2	0	0	0	0	0	0	0
Wulp	3	2	1	2	1	3	2	3
Tureluur	0	0	0	0	0	1	1	1
Veldleeuwerik	0	0	1	0	0	0	0	0
Graspieper	2	2	5	3	1	4	3	4
Roodborsttapuit	2	2	1	2	2	3	1	1

Jutjesriet	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Krakeend	0	1	0	0	0	2	4	2
Zomertaling	0	0	0	1	0	1	0	1
Slobeend	0	2	3	0	0	1	5	3
Scholekster	1	2	1	1	0	1	1	1
Kievit	11	11	10	12	1	5	12	5
Grutto	3	6	4	5	0	2	9	7
Wulp	0	1	0	2	0	1	2	2
Tureluur	1	2	2	0	0	1	3	1
Veldleeuwerik	0	1	0	0	0	1	0	0
Graspieper	0	1	0	2	0	1	1	2
Gele Kwikstaart	1	0	1	2	0	1	0	1

Wilsum	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Krakeend	0	1	0	1	1	1	3	2
Kuifeend	0	0	1	0	1	0	1	0
Scholekster	0	0	0	2	1	1	1	0
Kievit	2	4	3	2	2	6	10	10
Grutto	2	3	0	1	2	0	0	0
Wulp	1	0	0	0	0	0	0	0
Tureluur	1	2	1	1	1	1	1	0
Veldleeuwerik	0	0	0	0	0	1	0	0
Graspieper	0	4	4	2	4	2	1	5
Gele Kwikstaart	1	1	0	0	0	0	0	0

Pld. Laag Zalk	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Krakeend	0	0	0	0	2	0	4	2
Kuifeend	0	0	0	0	0	0	1	0
Kievit	11	5	4	0	1	4	5	2
Grutto	3	3	1	2	1	0	0	0
Wulp	2	1	1	1	2	2	2	2
Tureluur	1	2	0	1	0	0	0	0
Graspieper	4	8	5	6	2	4	4	4
Gele Kwikstaart	0	2	2	3	0	1	2	5

Hexelse Flier	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Scholekster	0	0	1	1	0	1	0	0
Kievit	6	2	4	7	5	3	6	4
Wulp	0	1	0	0	1	0	0	0
Tureluur	0	0	0	1	0	0	0	0
Veldleeuwerik	0	0	0	0	1	1	0	0
Graspieper	5	4	2	2	5	5	2	6
Gele Kwikstaart	3	3	4	5	3	5	2	0
Roodborsttapuit	2	3	3	2	3	2	2	4

Bakkerslag	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Krakeend	0	1	0	0	1	1	0	1
Zomertaling	1	0	0	0	0	0	2	0
Slobeend	2	1	0	0	0	2	0	0
Kuifeend	0	1	0	0	0	0	0	0
Scholekster	3	5	3	1	3	1	1	2
Kievit	3	7	9	3	3	1	1	4
Kemphaan	0	1	0	0	0	0	0	0
Grutto	13	17	10	13	7	20	3	15
Wulp	4	3	1	2	2	4	2	3
Tureluur	5	3	3	3	4	4	1	5
Veldleeuwerik	1	1	0	1	0	1	1	0
Graspieper	0	1	1	0	1	3	3	5
Gele Kwikstaart	0	1	1	0	1	1	0	0

Zuideindigerslag	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Krakeend	0	0	0	0	1	1	0	2
Slobeend	0	0	0	0	0	0	1	1
Scholekster	1	0	1	1	1	0	1	0
Kievit	6	2	1	11	5	22	7	6
Grutto	0	1	0	1	0	0	1	0
Wulp	5	3	2	4	6	3	6	6
Tureluur	0	0	0	0	1	1	0	2
Graspieper	0	0	4	2	2	3	1	6
Gele Kwikstaart	0	0	0	0	0	0	0	1
Roodborsttapuit	0	3	2	0	0	0	0	0

Boven Jutjesriet noord	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Krakeend	1	1	0	0	2	2	5	5
Zomertaling	0	1	1	1	1	0	4	1
Slobeend	1	3	1	2	2	1	13	9
Scholekster	1	0	0	0	0	1	2	2
Kievit	12	12	5	12	4	6	20	18
Watersnip	0	1	0	0	0	0	1	1
Grutto	16	15	10	16	9	9	16	18
Wulp	0	0	1	2	1	0	0	1
Tureluur	6	4	6	3	4	5	7	7
Graspieper	0	1	0	3	0	1	2	4
Gele Kwikstaart	3	2	2	5	3	6	7	10

Het Schanenbroek	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Scholekster	1	0	2	2	1	1	0	1
Kievit	40	6	8	13	19	26	6	21
Grutto	6	5	5	3	5	10	9	14
Wulp	1	2	1	2	1	1	0	1
Tureluur	2	3	2	3	2	4	2	4
Veldleeuwrik	1	0	1	1	0	2	0	0
Graspieper	2	6	4	2	5	5	2	7
Gele Kwikstaart	2	2	2	2	5	6	2	16

Buiten Zeeburg	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Krakeend	0	1	0	0	1	2	4	4
Zomertaling	0	0	0	0	1	1	0	0
Kuifeend	0	0	0	0	1	1	0	0
Scholekster	0	0	1	0	0	1	1	0
Kievit	7	3	7	3	1	3	2	5
Grutto	3	3	4	1	1	0	0	0
Wulp	2	0	1	1	1	1	0	0
Tureluur	2	1	2	1	0	2	1	0
Graspieper	0	2	6	1	0	2	2	2
Gele Kwikstaart	0	0	0	0	0	0	0	2

Bijlage 2. Verspreidingskaarten open grasland weidevogelbeheer en open akker gebieden

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Sovon (info@sovon.nl)

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

